

ВПЛИВ КОНЦЕНТРАЦІЇ ГАЛУЗІ БДЖІЛЬНИЦТВА НА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

О.А.Христенко, старший викладач

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто концентрацію галузі бджільництва в Миколаївській області та її вплив на основні економічні показники. Наведено пропозиції щодо покращення стану в галузі.

В статье рассмотрена концентрация отрасли пчеловодства и ее влияние на основные экономические показатели в Николаевской области. Внесены предложения по улучшению состояния отрасли на современном этапе.

Вступ. Розвиток продуктивних сил сільського господарства тісно пов'язаний з поглибленням спеціалізації та посиленням концентрації виробництва. Остання, як об'єктивний економічний процес, ґрунтується на закономірностях розвитку продуктивних сил, суспільного розподілу праці й прискорення НТП. Концентрація є об'єктивною закономірністю розвитку і сприяє підвищенню ефективності виробництва. При великих розмірах сільськогосподарських галузей значно розширюються можливості застосування прогресивних технологій, інтенсивніше і раціональніше використовуються засоби виробництва. Питаннями дослідження розвитку продуктивних сил, спеціалізації та концентрації виробництва та його ефективності займаються вчені: П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, Л.М.Худолій [2], Чехов С.А. [3,4], Юрчишин В.В. [6]. Однак це питання є актуальним.

Постановка завдання. Ціллю статті є дослідження впливу концентрації на економічну ефективність галузі бджільництва.

Результати. В сучасних умовах в аграрному секторі економіки підвищується рівень невизначеності, ризику, виникає необхідність у пристосуванні до ринкових умов, які поступово змінюються. Першочерговою метою успішного функціонування підприємств повинно бути підвищення їх конкурентноспроможності. Підприємство, як головна ланка ринкової системи, має реалізувати головну мету економіки — випускати максимальну кількість продукції за мінімальних витрат для задоволення суспільних потреб і отримання на цій основі прибутків.

В науковій організації виробництва одним з головних принципів є принцип спеціалізації і концентрації виробництва.

Бджільництво є важливою галуззю сільськогосподарського виробництва. Розведенням бджіл в Україні займаються сільськогосподарські підприємства, серед них: приватно-орендні, кооперативні, акціонерні та інші, що виникли в умовах реформування різних форм власності. Значну питому вагу в загальній чисельності займають пасіки фермерських господарств, а основна маса бджолиних сімей зосереджена в приватному секторі. Як і для інших галузей сільськогосподарського виробництва, для бджільництва характерна спеціалізація та виробничий напрямок, які мають свої особливості у зв'язку зі специфікою галузі. Спеціалізація, напрямки господарського використання бджіл, рівень виробництва і структура окремих видів продукції бджільництва залежать від багатьох факторів, основними серед яких є кліматичні умови, кормова база бджільництва, розвиток землеробства, його культура, стан економіки та ін. Основними показниками, на нашу думку, є середній розмір пасіки та кількість сімей на 100 га сільськогосподарських угідь (табл. 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що на Миколаївщині значно скоротилась кількість бджолосімей та середній розмір пасіки. Якщо в 2001 році загальна чисельність сімей в області становила 8824, то в 2006 році склала 4487, що становить 50,8%. Як наслідок — зменшення середнього розміру пасіки майже на 20%. Слід відмітити що найбільша чисельність сімей — в Арбузинському, Кривоозерському, Новобузькому та Первомайському районах. Найбільша чисельність бджолосімей на 100 га сільськогосподарських угідь — в Кривоозерському районі.

Як відомо, при використанні бджіл галузь рослинництва отримує додатковий урожай та підвищує якість продукції, яка в 10-15 разів перевищує вартість продукції медової галузі. Незважаючи на велику роль бджіл у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур їх кількість в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь дуже мала. Хоча за нормою при запиленні 1 га соняшнику рекомендується одна бджолосім'я на гектар, гречки та ріпаку — 2, для плодкових насаджень — 2-4.

Таблиця 1

Концентрація галузі бджільництва в Миколаївській області

Райони	Кількість сімей				Середній розмір пасік, сім'ї				Приходиться на 100 га сільсько-господарських угідь, сімей			
	2001 р.	2005 р.	2006 р.	2001 р.	2005 р.	2006 р.	2001 р.	2005 р.	2006 р.	2001 р.	2005 р.	2006 р.
Арбузинський	835	304	438	170	61	146	1,1	0,52	0,74			
Баштанський	423	217	206	67	31	52	0,4	0,5	0,5			
Березанський	124	63	108	33	21	54	0,1	0,1	0,3			
Березнегуватський	227	92	91	45	30	30	0,3	0,2	0,2			
Братський	631	353	364	85	58	73	0,7	0,6	0,6			
Веселинівський	159	24	26	31	24	26	0,2	0,01	0,03			
Вознесенський	731	324	244	135	54	122	0,8	0,5	0,4			
Врадівський	284	21	20	39	21	20	0,6	0,06	0,08			
Доманівський	753	346	316	150	69	63	0,9	0,5	0,5			
Єланецький	415	159	159	89	75	75	0,5	0,4	0,4			
Жовтневий	501	427	484	95	85	87	0,5	0,5	0,6			
Казанківський	192	80	56	73	40	26	0,2	0,1	0,1			
Кривоозерський	688	450	523	105	75	81	1,2	0,9	1,0			
Миколаївський	366	190	138	57	47	32	0,4	0,3	0,2			
Новобузький	610	366	435	140	47	87	0,7	0,6	0,7			
Новоодеський	710	130	182	170	26	45	0,7	0,2	0,4			
Очаківський	216	125	50	82	74	17	0,4	0,3	0,1			
Первомайський	749	624	597	143	69	66	0,9	0,8	0,7			
Снігурівський	210	31	50	39	31	50	0,2	0,1	0,1			
Область	8924	4326	4487	97	65	78	0,5	0,4	0,4			

Аналіз показав, що виробництво меду в 2006 році порівняно з 2001 роком скоротилося на 42%. Але споживання меду на душу населення в Україні, за даними статистичних органів, становить 1,5 кг на душу населення, при нормі 40 кг. За ринкових умов господарювання галузь збереглася завдяки приватному сектору, де знаходиться 90% бджолосімей.

В умовах Миколаївської області із 298 сільськогосподарських підприємств бджільництвом займаються лише 59. Проведено групування господарств Миколаївської області за виробництвом меду на одне господарство (табл. 2).

Таблиця 2

Залежність ефективності виробництва меду від розміру галузі, 2005 рік

Показники	Групи за кількістю виробленого меду на господарство, кг				Разом та в середньому
	I до 500	II 501-1000	III 1001-2000	IV більше 2000	
Кількість господарств в групі	20	17	15	7	59
Середнє виробництво меду, кг	272	808	1403	3028	1039
Прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год.	112,2	123,7	109,3	146,3	125,6
Собівартість 1 ц меду, грн.:					
-виробнича	921,84	943,37	846,24	616,64	829,80
-реалізованої продукції	1172,91	1410,67	1001,58	629,67	985,85
Ціна реалізації 1ц меду, грн.	743,65	737,47	787,56	640,20	721,69
Прибуток на 1 ц, грн. (збиток)	-429,26	-673,2	-214,02	10,53	-264,16
Рівень рентабельності, %	-36,6	-47,7	-21,4	1,7	-26,8

Результати групування господарств Миколаївщини, які займаються бджільництвом, показали, що із збільшенням виробництва меду на господарство, ефективність галузі дещо покращується. Лише в господарствах четвертої групи, в яку ввійшло лише сім господарств, а в середньому на господарство виробляється меду майже 30 центнерів, на один центнер меду отримано прибутку 10,53 гривни, а рівень рентабельності виробництва меду склав 1,7%. В решті господарств галузь є збитковою: в середньому збиток на 1 ц меду склав 264,16 грн.

Висновки. Отже, в умовах сьогодення перспективним в галузі бджільництва є напрямок, пов'язаний з комплексним використанням бджіл: запилення сільськогосподарських культур, виробництво товарного меду та іншої продукції галузі з одночасним підвищенням рівня концентрації, а саме — збільшенням середнього розміру пасік та кількості сімей на 100 га сільськогосподарських угідь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про бджільництво” від 22 лютого 2000р. № 1492-III
2. Посібник для практичної роботи щодо прискорення процесу формування і розвитку ринкового середовища в АПК України /П.Т.Саблук, О.М. Шпичак, Л.М.Худолій та ін.-К.:ІАЕ,1997.-123 с.
3. Чехов С.А. Проблеми і перспективи розвитку бджільництва в Україні // Вісник аграрної науки.-2000.-№6.-С.79-80.
4. Чехов С.А. Продукція бджільництва //Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / За ред. О.М.Шпичака-К.ІАЕ, 2000.-С.210-218.
5. Шпичак О.М.Реальна оцінка економічного стану АПК України як необхідна умова виходу його з кризи // Економіка АПК.-2007.-№5
6. Юрчишин В.В. Деякі узагальнення і проблеми сучасної аграрної політики / / Економіка АПК.-2007.-№4.